

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนก้อยโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย

ปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพขี้นานลือถึบในจังหวัดชลบุรี

กิจเชค ไกรวาส
นันทนา สันคทิวถึ

หน้าโครงการ

รประเสริฐ

นักวิจัยหลัก
วิทยากร เขียงกุล

ภายใต้การสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์

ปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบ
ในจังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย

กิจฐเชต ไกรवास

บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน

อาจารย์นันทนา สันตติวุฒิ

สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อมและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วย การวิจัยสถานภาพของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกวัยทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาจำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสกับชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหที่ทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหายังไง โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัว องค์กรรัฐ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการการพัฒนากระบวนวิธีจัดการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปบทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเสมือนป่าใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะตกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่สิ! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรายนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบริวาร ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาดัม สมิธ นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรายนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริมาตรกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในสังจรรรมว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในหลืบในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
หัวหน้าโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “ปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรี” เพื่อนำเสนอแก่โครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์วิทยากร เชียงกูล ซึ่งเป็นนักวิจัยหลักของกลุ่มอาชีพอิสระ อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในด้านข้อมูลจากคุณศิริวรรณ ประเสริฐจรรยา และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผังเมืองจังหวัดชลบุรี รวมถึงความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาคณะสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคุณเบญจมาศ เบญจทวีผล และคุณจินตนา โชติวุฒาภกร ในการจัดทำรายงานการศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

คำนำสกว.

คำนำหัวหน้าโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1	สภาพทั่วไป	1
1.2	ปรากฏการณ์ที่นำไปสู่ประเด็นการศึกษา	2
1.3	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.4	ขอบเขตการศึกษา	3
1.5	วิธีการศึกษา	4
1.6	ประโยชน์ที่ได้รับจากกรณีศึกษา	5

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1	แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของความยากจน	6
2.2	แนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549))	7
2.3	แนวคิดในการพัฒนาคนและสังคม	8
2.4	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9

บทที่ 3 ผลการศึกษา

บทที่ 4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1	สรุปผลการศึกษา	17
4.2	อภิปรายผลการศึกษา	18
4.3	ข้อเสนอแนะ	18

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพทั่วไป

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 81 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ มีองค์กรปกครองท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 23 แห่ง การปกครองรูปแบบพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล 75 แห่ง

จำนวนประชากรของจังหวัดชลบุรีในปี พ.ศ. 2541 มีทั้งสิ้น 1,053,433 คน¹ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดของภาคตะวันออก ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 241 คนต่อตารางกิโลเมตร โครงสร้างประชากรของจังหวัดชลบุรีมีประชากรในวัยพึ่งพิง (วัยเด็กอายุ 0-14 ปี และผู้สูงอายุอายุ 65 ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 25.81 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ที่เหลือร้อยละ 74.19 เป็นประชากรในวัยแรงงาน (อายุ 15-64 ปี) ในเขตอำเภอเมืองชลบุรีเป็น พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรกระจุกตัวอยู่มากที่สุด โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 246,050 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.36 ของประชากรทั้งจังหวัด สาเหตุที่มีประชากรอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความเป็นศูนย์กลางทั้งในระดับจังหวัด และศูนย์กลางระดับภาค โดยในเขตอำเภอเมืองชลบุรีเป็นทั้งศูนย์กลางของสถาบันราชการและสถาบันการศึกษาที่สำคัญ อาทิ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีปทุม อีกทั้งยังมีแหล่งงานที่สำคัญ อาทิ นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร และรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ ชายหาดบางแสน สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล ดังนั้นจึงทำให้เกิดชุมชนขึ้นอย่างมากมายในเขตอำเภอเมือง อาทิ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลคลองตำหรุ เทศบาลตำบลแสนสุข เทศบาลตำบลอ่างศิลา เทศบาลตำบลบ้านสวน และเทศบาลตำบลบางทราย นอกจากนี้ยังมีประชากรอีกจำนวนหนึ่งที่เดินทางไปกลับระหว่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดชลบุรีเพื่อเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมืองชลบุรี

สำหรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้น² จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัดในปี พ.ศ. 2540 ประมาณ 166,004,059 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46.2 และเป็นอันดับหนึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตะวันออก รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรในจังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. 2540 เท่ากับ 229,241

¹ สำนักบริหารการทะเบียน , กรมการปกครอง , กระทรวงมหาดไทย , พ.ศ. 2542

² สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี , พ.ศ. 2542

บาทต่อคนต่อปี ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของทั้งประเทศ และเป็นรายได้ที่สูงเป็นลำดับที่ 3 ของประเทศรองจากจังหวัดระยองและกรุงเทพมหานคร โดยสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุด คือ สาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่า 115,118.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 69.33 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด รองลงมาคือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก มีมูลค่า 11,042.532 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.65 และสาขาการบริการ มีมูลค่า 9,403.933 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.66

1.2 ปรัชญาการนำไปสู่ประเด็นการศึกษา

จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาตามแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างมากในภาคอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ดังจะเห็นได้จากข้อมูลทางด้านการประชากรของจังหวัดชลบุรีที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการอพยพเข้ามาของประชากรจากท้องถิ่นอื่นเพื่อเข้ามาหางานทำ รวมไปถึงข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจที่ได้บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีที่มีอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามตัวเลขในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้เป็นข้อมูลที่สะท้อนภาพของการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสทางสังคม โดยในจังหวัดชลบุรียังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ประสบกับภาวะความยากจนและความทุกข์ยากในการดำรงชีวิต อาทิ การขาดแคลนรายได้เนื่องจากการว่างงาน หรือการมีงานทำแต่ได้ผลตอบแทนน้อยและไม่มีความมั่นคงในอาชีพ การขาดการศึกษา และการประสบกับปัญหาสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นต้น ซึ่งผลจากการกระจายรายได้และโอกาสทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งในสังคมที่มีพื้นฐานการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ หรืออาจเป็นผู้ที่พิการ หรือเป็นผู้ด้อยสิทธิทางสังคม ประชาชนในกลุ่มนี้จะไม่มีความเลือกมากนักในการประกอบอาชีพที่มั่นคงและให้ผลตอบแทนที่เพียงพอแก่การดำรงชีวิต โดยจะต้องเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพบางอาชีพเท่าที่สังคมเปิดโอกาสให้ อาทิ กรรมกรก่อสร้าง เกษกรของเช่า ขน และทำงานอยู่กับเครื่องจักรที่เสี่ยงต่ออันตราย เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้ให้ผลตอบแทนในการทำงานค่อนข้างต่ำ และมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพร่างกายค่อนข้างสูง

ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรีมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีอาชีพรับสามล้อถีบ ซึ่งกลุ่มอาชีพดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ และส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ประชากรในกลุ่มนี้ไม่มีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่น และยิ่งไปกว่านั้นในปัจจุบันนี้ระบบการคมนาคมขนส่งและประสิทธิภาพของยานพาหนะประเภทอื่น ยังสามารถสร้างความสะดวกรวดเร็วให้กับผู้โดยสารได้มากกว่าสามล้อถีบ ดังนั้นความยากลำบากในการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวของประชากรกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้จะทำให้สภาพชีวิตและวิถีในการยังชีพของคนกลุ่มนี้แย่ลงไปเรื่อย ๆ รวมทั้งจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพ

ข้ามสามล๊อตบในจังหวัดชลบุรี เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชากรในกลุ่มนี้

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและสาเหตุของปัญหาชีวิตในกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบ
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบในการแก้ปัญหาด้านตนเองและการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในชุมชนของกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบ
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาในการเข้าถึงระบบบริการของรัฐ และแนวทางในการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาค้างนี้ คื กลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบในจังหวัดชลบุรีทั้งในกลุ่มที่มีสามล๊อตบของตนเอง และกลุ่มที่เช่าสามล๊อตบ ซึ่งจำนวนสามล๊อตบทั้งสองกลุ่มนี้มีประมาณ 100 คน

1.4.2 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 18 ตำบล ทิศเหนือจรดจังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ทิศใต้จรดอำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ทิศตะวันออกจรดอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และทิศตะวันตกจรดอ่าวไทย (แผนที่ 1.1) ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นเพียงแหล่งเดียวในจังหวัดชลบุรีที่ยังมีกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบหลงเหลืออยู่มาก

1.4.3 ประเด็นในการศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบในจังหวัดชลบุรีจะครอบคลุมประเด็นในการศึกษาดังต่อไปนี้

- 1) สภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวของกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบ
- 2) ปัญหาชีวิตที่เสี่ยงต่อการทำให้เกิดปัญหาสังคมของกลุ่มอาชีพข้ามสามล๊อตบ อาทิ
 - ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (รายได้, หนี้สิน, ตกงาน ฯลฯ)
 - ปัญหาสุขภาพของร่างกายและจิตใจ
 - ปัญหาครอบครัว

- ปัญหาทางด้านการศึกษา
 - ฯลฯ
- 3) รูปแบบการช่วยเหลือและระดับความช่วยเหลือโดยภาครัฐและเอกชนที่ให้กับกลุ่มอาชีพนี้ควรมีลักษณะอย่างไร

1.5 วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ได้แบ่งวิธีดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

- การศึกษาในภาคทฤษฎี เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การศึกษาในภาคสนาม ใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้ขับสามล้อ

คือ

1.5.1 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non – probability sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ในการเลือกตัวอย่างผู้ขับสามล้อถีบในเขตอำเภอเมืองชลบุรีขึ้นมาศึกษา จำนวน 20 ตัวอย่าง

1.5.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แนวลึก (In - depth Interview) ประกอบกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต (Observation) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างสามล้อถีบและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบ และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

1.5.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเอาข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์แนวลึกและการสังเกต มาเรียบเรียงและนำเสนอให้เห็นถึงภาพรวมของสภาพชีวิต ปัญหาชีวิตที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรี เพื่อที่จำค้นหาสาเหตุของปัญหาและสามารถกำหนดรูปแบบและระดับของความช่วยเหลือแก่กลุ่มอาชีพสามล้อถีบได้อย่างเหมาะสม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากกรณีศึกษา

- 1) ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในจังหวัดชลบุรี และภาคตะวันออก
- 2) ใช้เป็นแนวทางในการที่รัฐบาลและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องจะให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มอาชีพสามล้อถีบ
- 3) กรณีศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยทั่วไปที่ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชีวิตและสภาพปัญหาของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความยากไร้สำหรับกรณีศึกษากลุ่มอาชีพขี้พริกสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางสำหรับการศึกษา ซึ่งแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของความยากจน
2. แนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)
3. แนวคิดในการพัฒนาคนและสังคม
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของความยากจน

คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติได้พิจารณาพื้นที่เป้าหมายหมู่บ้านยากจนโดยพิจารณาจากปัญหาพื้นฐานของสภาพความยากจน ซึ่งปัญหาดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็นหมวด ๆ³ ได้ดังนี้

หมวดที่ 1 ปัญหาความขาดแคลน

- 1) ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้
- 2) รายได้จากการประกอบอาชีพไม่พอกินไม่พอใช้
- 3) ขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ
- 4) อาหารการกินและทรัพยากรหมดสิ้นไปหรือลดน้อยลง อาทิ เปิด , ไร่ , สุกรเป็นโรค ล้มตาย สัตว์น้ำลดน้อยลง ป่าถูกทำลาย

หมวดที่ 2 ปัญหาด้านโรคภัยไข้เจ็บ

- 1) เป็นโรคขาดอาหาร (ทารก , เด็กผอมแห้ง , ผู้ใหญ่ไม่มีแรง)
- 2) ห้างไกลแพทย์ เป็นโรคระบาด โรคติดต่อ โรคแทรก และสิ้นเปลืองเงินทอง เพราะใช้ยาจากพ่อค้าเร่ ยาหมอมั่ว หรือใช้ยาไม่ถูกวิธี ไม่รู้จักวิธีรักษาสุขภาพอนามัยของ ตนเองและครอบครัว

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , แผนงานพัฒนาชนบท ปี พ.ศ. 2535.

หมวดที่ 3 ปัญหาด้านความรู้

- 1) ถูกเอารัดเอาเปรียบ
- 2) ขาดความรู้เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่
- 3) ขาดความรู้สำคัญในการประกอบอาชีพ เช่น การปรับปรุงคุณภาพของดิน

2.2.แนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ⁴ ได้มีแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคและทุกส่วนในสังคม ซึ่งมุ่งปรับกระบวนการทรรศน์และการจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเน้นที่ตัวคนจนและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

(1) เสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้คนยากจนก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองได้มากขึ้น ด้วยการนำหลักการแนวคิดกระบวนการสหกรณ์มาใช้ประโยชน์

โดยส่งเสริมให้คนยากจนรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน สหกรณ์ เครือข่ายองค์กรชุมชน และเครือข่ายสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการพัฒนาแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนยากจน ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งด้านการเกษตรและนอกภาคการเกษตรอย่างครบวงจร ทั้งการผลิต การแปรรูป การตลาด และแหล่งเงินทุนหมุนเวียน รวมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดภายในและต่างประเทศได้

(2) สร้างโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึงและสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดย

- การกระจายบริการศึกษา สาธารณสุขที่มีทางเลือกเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนยากจน
- ปรับปรุงรูปแบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตแก่

คนยากจนได้อย่างแท้จริง และจัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาและตรงกับความต้องการของคนยากจนในแต่ละพื้นที่

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) , หน้า 6-7

- เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ให้มีสื่อเพื่อชุมชนมีเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน

- ให้คนยากจนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎระเบียบ

(3) ปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เอื้อต่อการสร้างโอกาสแก่คนยากจนโดย

- สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขความยากจนที่มีความชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายคนยากจนในแต่ละพื้นที่ มีมาตรการเฉพาะตามศักยภาพของกลุ่มคนยากจนในชนบทและในเมือง รวมทั้งให้มีการประสานแผนงานและปรับระบบการจัดสรรงบประมาณลงสู่กลุ่มเป้าหมายคนยากจนอย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่

- ให้มีการประเมินสถานการณ์ความยากจนในพื้นที่ชนบทและเมืองอย่างต่อเนื่องโดยจัดทำเครื่องชี้วัดความยากจนระดับภาพรวมที่ถูกต้องและสามารถปรับได้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการสร้างฐานข้อมูลคนจนในชนบทและคนจนในเมืองอย่างเป็นระบบ และเป็นการพัฒนาเครื่องชี้วัดความยากจนจากระดับชุมชน

(4) ปฏิรูปกฎหมายและปรับปรุงกฎระเบียบให้คนจนได้รับโอกาส สิทธิ ความเสมอภาคและเป็นธรรม

โดยผลักดันให้ปรับปรุง แก้ไข และยกร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่จะเป็นเครื่องมือให้คนจนสามารถมีสิทธิและมีส่วนร่วม อาทิ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การประกอบการจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ป่าชุมชน ตลอดจนการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน สำหรับกลุ่มคนยากจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ทำกิน ควบคู่ไปกับการผลักดันให้มีการปรับปรุงนโยบายด้านภาษีให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มฐานภาษีที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคมและไม่ส่งผลกระทบต่อคนยากจน

2.3 แนวคิดในการพัฒนาคนและสังคม

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเหนือตอนบน⁵ โดยกลุ่มนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า

⁵ ลือชัย จุลาสัย และคณะ , การพัฒนาเศรษฐกิจภาคเหนือตอนบน , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2543) , หน้า

ปัญหาคนและสังคมในพื้นที่เมืองหลักซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ยาเสพติดและแรงงานต่างด้าว ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทาง เศรษฐกิจ จิตใจคนเปลี่ยนไปมุ่งความเจริญทางวัตถุทำให้วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมเจือจางลง ดังนั้นนอกจากจะเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมอย่าง สอดคล้องควบคู่กันไปด้วยโดยกลุ่มผู้ศึกษาได้ให้แนวคิดในการพัฒนาคนและสังคมในพื้นที่เมืองหลักดังนี้

- (1) สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและใช้เป็นฐานในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่
- (2) พัฒนาเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มด้อยโอกาสในรูปแบบของประชาคมในระดับต่างๆเป็น พหุภาคีที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีกินดีของประชาชนในพื้นที่
- (3) ใช้วัด และศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจโดยนำเอาโครงการ แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และแนวความคิดเมืองน่าอยู่มาใช้
- (4) ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งสอนจริยธรรม จรรยาบรรณ วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และทัศนคติที่ดี
- (5) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพแรงงาน

ส่วนในพื้นที่ด้อยโอกาสซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีฐานทางเศรษฐกิจแคบ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและ โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานในระดับต่ำ ซึ่งสังคมในพื้นที่ด้อยโอกาสจะมีความอ่อนแอ เนื่องจากการขาด โอกาสทางเศรษฐกิจและการจ้างงานทำให้มีการอพยพของแรงงานออกนอกพื้นที่ สังคมชนบทอ่อนแอขาด ผู้นำครอบครัว มีการลักลอบเข้าเมืองของชาวต่างชาติ ปัญหายาเสพติด และการลักลอบขนสินค้าผ่านแดน ดังนั้นกลุ่มผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาคนและสังคมในพื้นที่ด้อยโอกาส โดยให้นำเอาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและพื้นฐานสังคมแบบเกษตรกรรม เป็นตัวนำการพัฒนาและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่มีรูปแบบของการดำเนินงานโดยชุมชน ประชาคมเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และเครือข่ายทาง สังคมของกลุ่มด้อยโอกาสต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ กลุ่มแม่บ้านสตรี นอกจากนี้ควรเร่งพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ด้อยโอกาส โดยต้องมุ่งฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการปรับตัวเพื่อรองรับ ผลกระทบจากการค้าเสรี การยกระดับคุณภาพแรงงานและการพัฒนาผู้ประกอบการอิสระรายย่อยในท้องถิ่น สนับสนุนให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเหนือตอนบน ของลือชัย จุลาสัย และคณะ พบว่าปัญหา หลักของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคม ได้แก่

1) การว่างงานที่เพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะมีการว่างงานสูงถึง 2.73 ล้านคนในปี พ.ศ. 2541 แต่ในจำนวนนี้เป็นการว่างงานแท้จริงประมาณ 1.46 ล้านคน โดยเป็นการว่างงานในภาคเกษตร 674,800 คน และนอกภาคเกษตร 804,538 คน นอกจากนี้ยังมีแรงงานที่รอฤดูกาลเกษตรอีก 1.25 ล้านคน

2) มีผู้ด้อยโอกาสจำนวนมากที่ไม่ได้รับบริการพื้นฐานทางสังคม หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการศึกษาต่อ และบริการด้านสุขภาพอนามัยที่ยังไม่สามารถให้บริการผู้ด้อยโอกาสได้อย่างทั่วถึง

3) ปัญหาการกระจายรายได้ และอัตราความยากจนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มผู้ด้อยโอกาสซึ่งไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ กลุ่มคนยากจนและรายได้น้อย ที่อาจจะต้องเผชิญกับภาวะถูกเลิกจ้างงาน ความไม่แน่นอนของภาคเกษตร และภาระจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อทั้งตนเองและครอบครัว

4) อุปสรรคต่อการพัฒนาสติปัญญา จากการที่รายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนลดลงส่งผลต่อการเรียนต่อของนักเรียนในระดับต่าง ๆ จะมีนักเรียนที่ต้องออกมาหางานทำและไม่ได้ศึกษาต่อเพิ่มขึ้น

5) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะมีปัญหารุนแรงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการถูกเลิกจ้างงานและความยากจน

จากการศึกษาวิจัยของกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดชลบุรี พบว่ามีข้อจำกัดทางด้านสังคมซึ่งอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชลบุรี คือ

- ปัจจุบันจังหวัดชลบุรีมีภาพพจน์ในทางลบ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาอาชญากรรม และโจรผู้ร้าย ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติด ทำให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนลดน้อยลง
- การพัฒนาที่ผ่านมาของจังหวัดชลบุรี ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเท่าที่ควร ก่อให้เกิดปัญหาโรคติดต่อจากสภาพแวดล้อม ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น
- ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดชลบุรีจำนวนมาก โดยไม่มีการแจ้งย้ายทะเบียนราษฎร ปัญหาประชากรแฝงจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนาจังหวัด
- นอกจากนี้ยังมีปัญหาสังคมอื่น ๆ ภายในจังหวัด เช่น มีการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ และที่สาธารณะประโยชน์ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนนที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำผังภาคและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ของกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งดำเนินการโดย บริษัท โมดัส คอนซัลแทนส์ จำกัด พบว่าพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีปัญหาและข้อจำกัดด้านสังคมและประชากรที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนา ได้แก่

- 1) ปัญหาโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาของประชากร โอกาสทางการศึกษาของประชากรในระดับอุดมศึกษามีค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการกระจายของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษายังไม่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย

2) ปัญหาสุขภาพและพลานามัยของประชากร การกระจายตัวของสถานบริการด้าน สาธารณสุข และบุคลากรด้านสาธารณสุขยังมีลักษณะที่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตชุมชนเมืองหลัก ทำให้การบริการด้าน สาธารณสุขไม่ทั่วถึง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและพลานามัยของประชาชน

3) ปัญหาการพักผ่อนหย่อนใจของประชากร ประชากรในเขตชุมชนเมืองส่วนใหญ่ขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในรูปของสวนสาธารณะชุมชน

4) ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชากร จากการศึกษาข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานชี้ว่า พื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีคุณภาพชีวิตที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น 11 ดัชนีชี้วัด จากดัชนีคุณภาพชีวิต 39 ดัชนี คิดเป็นร้อยละ 28.0

5) ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชากร

6) ปัญหาช่องว่างทางสังคม สวัสดิการสังคม และระเบียบทางสังคม อาทิ ความแตกต่างในระดับ รายได้ของประชากร การขาดที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน การที่ผู้ใช้แรงงานถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการและ นายจ้าง

7) ปัญหาคนเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายทั้งในรูปของนักท่องเที่ยว และแรงงานเถื่อน จะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมติดตามขึ้นมา ทั้งในรูปของความขัดแย้งทางสังคมจากการ ก่อตัวและรวมกลุ่ม ปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

8) ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ในพื้นที่ภาคตะวันออกมีการแพร่ระบาดอย่างแพร่หลายของ ยาเสพติดสู่ทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมชนเมืองใหญ่และแหล่งงานหลัก

9) ปัญหาปฏิบัติการทางสังคมและการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความ ตระหนักในการมีส่วนร่วมต่อปฏิบัติการทางสังคมมากนัก รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่เป็นแกน กลางในการปฏิบัติการทางสังคม ยังมีขีดจำกัดที่เป็นอุปสรรค เช่น ขีดจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และ การยอมรับจากประชาชนและส่วนราชการ

บทที่ 3

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 20 กรณีศึกษา ทั้งจากวิธีการสัมภาษณ์แบบลึกและวิธีการสังเกตการณ์ สามารถที่จะนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวมของปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มอาชีพสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีเป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมไทย ที่ประสบกับปัญหาความยากจนและความด้อยโอกาส ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ได้ตกทอดมาตั้งแต่ช่วงบรรพบุรุษมาอย่างลูกหลานในยุคปัจจุบัน และถ้าปัญหานี้ยังไม่ได้มีการแก้ไขอย่างถูกวิธีเพื่อให้ปัญหามรณาเบาบางลงไป แนวโน้มความรุนแรงของปัญหาและกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความยากจนและความด้อยโอกาสนี้จะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ

สำหรับกลุ่มประชากรที่มีอาชีพสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุเฉลี่ยตั้งแต่ประมาณ 40 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จบการศึกษาแค่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงมีทักษะแค่อ่านเขียนหนังสือ และสามารถคิดเลขได้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีทักษะทางด้านอื่น อาทิ ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่อมเครื่องยนต์ ช่างศิลป์ เป็นต้น ส่วนมากจะอพยพย้ายถิ่นมาจากภูมิภาคอื่นของประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดในภาคอีสาน และจะมีการอพยพย้ายถิ่นไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนอาชีพมาแล้วถึงหลายครั้ง จนถึงในปัจจุบันนี้ ขณะที่ประกอบอาชีพสามล้อถีบอยู่ยังมีบางรายที่เมื่อถึงฤดูกาลทำนาจะกลับไปทำนาที่บ้าน และเมื่อทำนาเสร็จก็จะกลับมาขับสามล้อต่อ นอกจากนี้ในกลุ่มของผู้ที่ประกอบอาชีพสามล้อถีบส่วนหนึ่งยังเป็นคนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ครอบครัวของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบส่วนใหญ่มีลูกหลายคน อาชีพเดิมของครอบครัว คือ อาชีพเกษตรกรรม จากการที่สมาชิกในครอบครัวหลายคนและการที่มีอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติค่อนข้างมาก ทำให้รายได้ของครอบครัวค่อนข้างน้อย ดังนั้นส่วนใหญ่เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับจึงต้องออกมาช่วยครอบครัวหารายได้ โดยส่วนหนึ่งจะช่วยครอบครัวประกอบอาชีพเดิม และอีกส่วนหนึ่งจะเข้ามาทำงานในเมืองหลวงหรือในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางความเจริญซึ่งเป็นแหล่งงานที่สำคัญ สำหรับกลุ่มอาชีพสามล้อถีบนี้เนื่องจากส่วนใหญ่อายุค่อนข้างมากแล้ว ดังนั้นจึงมีการแต่งงานและแยกครอบครัวออกมาแล้ว แต่ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความยากไร้ของครอบครัว และเวลาของหัวหน้าครอบครัวที่จะให้กับสมาชิกในครอบครัวมีค่อนข้างจำกัด จึงทำให้กลุ่มอาชีพนี้ส่วนมากจะมีปัญหาทางครอบครัว บางรายมีปัญหาทะเลาะวิวาทกับภรรยาบ่อยครั้ง บางรายมีปัญหามากถึงขั้นต้องแยกกันอยู่หรือต้องหย่าร้างกับภรรยา สำหรับบางรายที่ไม่มีปัญหาทะเลาะวิวาทกับภรรยาจะมีปัญหาความอ้าวว่างเหวห่างเหินจากภรรยา ห่างไกลจากครอบครัว โดยส่วนใหญ่จะมีบุตรแล้ว และจะมีบุตรเพียงแค่ 2-3 คน ซึ่งส่วนใหญ่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา โดยบุตรจะอยู่ในการดูแลของภรรยาหรือปู่ตายาย

การเข้าสู่อาชีพขั้วสามล้อถีบนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากการที่ได้มีการเปลี่ยนอาชีพมาแล้วหลายครั้ง นับตั้งแต่ที่ได้จบการศึกษาภาคบังคับและเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกลุ่มอาชีพขั้วสามล้อถีบจะเคยทำอาชีพทำนาทำไร่ และรับจ้างมาก่อน ซึ่งการเข้าสู่อาชีพนี้สำหรับคนที่มาจากพื้นที่อื่นนั้น ส่วนใหญ่จะมีเพื่อนหรือคนรู้จักแนะนำมา แต่สำหรับคนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีนั้นบางส่วนเข้ามาทำอาชีพนี้ด้วยตนเอง และบางส่วนเข้ามาโดยการชักชวนของคนรู้จัก สาเหตุที่กลุ่มอาชีพขั้วสามล้อถีบที่มาจากพื้นที่อื่นเข้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากส่วนใหญ่มองว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่ทำมาหากินได้ง่าย และเหตุผลที่ประชากรในกลุ่มนี้มาเลือกประกอบอาชีพขั้วสามล้อถีบ เพราะส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นอาชีพอิสระ สามารถเลือกเวลาทำงานและเวลาพักได้ด้วยตนเอง ในการทำงานไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น โดยมีบางรายซึ่งประกอบอาชีพขั้วสามล้อถีบนี้ในช่วงเวลาว่างจากการประกอบอาชีพอื่น นอกจากนี้เหตุผลในเรื่องของรายได้ก็น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตัดสินใจมาทำอาชีพนี้ ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยก่อนช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจยังดีอยู่ และยังไม่มีมอเตอร์ไซค์รับจ้างจำนวนมากเช่นในปัจจุบันนี้ รายได้จากการขั้วสามล้อถีบค่อนข้างสูง โดยรายได้จากการขั้วสามล้อถีบในสมัยก่อนโดยเฉลี่ยประมาณ 8,000-10,000 บาท

กลุ่มอาชีพขั้วสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่มีสามล้อเป็นของตนเองจะต้องเช่าจากอู่ที่มีอยู่ 3-4 แห่งในตัวเมืองชลบุรี อัตราค่าเช่าสามล้อถีบจะอยู่ระหว่าง 20-50 บาทต่อวันขึ้นอยู่กับสภาพของรถสามล้อถีบ มีกลุ่มผู้ขั้วสามล้อถีบเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีรถเป็นของตนเองราคาของสามล้อถีบมือสองในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 2,000-3,000 บาท ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันรัฐได้ยกเลิกการใช้พาหนะประเภทสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรี ทำให้ยานพาหนะโดยสารประเภทนี้ได้ลดจำนวนจากเดิมที่มีประมาณ 4,000 คัน เหลือประมาณ 100 คัน ในปัจจุบันโดยมีจำนวน 70 กว่าคันที่วิ่งรับผู้โดยสารอยู่ในบริเวณรอบ ๆ ตลาดต่าง ๆ ในตัวเมืองชลบุรี อาทิ ตลาดทรัพย์สิน ตลาดใหม่พวงคักดี ตลาดล่าง และห้างฟอรั่มพลาซ่า เป็นต้น นอกจากนี้อีกประมาณ 20 กว่าคันจะวิ่งรับผู้โดยสารในบริเวณรอบ ๆ ตลาดหนองมน สาเหตุที่จำนวนรถสามล้อถีบได้ลดลงอย่างมากรุนแรง นอกจากการควบคุมของรัฐแล้วการเพิ่มขึ้นของจำนวนมอเตอร์ไซค์รับจ้างก็มีส่วนกับการลดจำนวนลงของสามล้อถีบ เนื่องจากในปัจจุบันผู้โดยสารส่วนใหญ่นิยมใช้บริการของมอเตอร์ไซค์รับจ้างมากกว่าสามล้อถีบ เพราะมีความสะดวกรวดเร็วมากกว่า ทำให้รายได้จากการขั้วสามล้อถีบลดลงอย่างมากเช่นเดียวกับการลดจำนวนลงของรถสามล้อถีบ ซึ่งกลุ่มที่ยังหลงเหลืออยู่ในอาชีพนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ และมีการศึกษาค่อนข้างน้อย จึงไม่มีทางเลือกที่จะเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นเพราะอุปสรรคสำคัญดังกล่าว

การประกอบอาชีพขั้วสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีนั้น ส่วนใหญ่จะทำงานกันระหว่าง 05.00 น. ถึง 19.00 น. โดยผู้ขั้วสามล้อถีบจะไปจอดรอเพื่อรอผู้โดยสารบริเวณตลาดต่าง ๆ ในตัวเมืองชลบุรี และบริเวณตลาดหนองมน ผู้โดยสารส่วนใหญ่จะเป็นแม่ค้าที่มาซื้อของในตลาดไปขาย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีข้าวของมากทำให้การให้บริการรถสามล้อถีบจะสะดวกกว่ามอเตอร์ไซค์รับจ้าง และเนื่องจากการที่ผู้โดยสารที่มาใช้บริการสามล้อถีบส่วนใหญ่จะเป็นแม่ค้าที่มาซื้อของในตลาด จึงทำให้จำนวนผู้โดยสารจะมีมากในช่วงเช้าและช่วงเย็น อัตราค่าโดยสารต่อเที่ยวของรถสามล้อถีบจะอยู่ระหว่าง 100-200 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้ขั้วสามล้อถีบที่อยู่ตามลำพังและไม่มีภาระต้องเลี้ยงดู ส่วนใหญ่จะเป็นค่าเช่าสามล้อซึ่งตกประมาณ 20-50 บาทต่อวัน ที่เหลือเป็นค่าอาหาร ค่าเหล้า และค่านูรี โดยค่าใช้จ่ายจะใกล้เคียงกับรายได้ ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเก็บ

และไม่มีภาระหนี้สินสำหรับบางรายที่มีภาระหนี้สินก็จะเป็นจำนวนที่ไม่มากนักสำหรับค่าใช้จ่ายของผู้ซื้บสามล้อถีบที่อยู่กับครอบครัวหรือมีภาระต้องเลี้ยงดูนั้น นอกจากค่าเช่าสามล้อแล้ว ในกลุ่มนี้จะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวในส่วนของการค่าอาหาร ค่าบุหรื และค่าเหล้าและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ได้แก่ ค่าเช่าบ้านซึ่งอยู่ประมาณ 500-1,000 บาทต่อเดือน ค่าน้ำค่าไฟและค่าอาหาร ส่วนใหญ่รายได้ของกลุ่มหลังนี้จะไม่ค่อยพอใช้จ่าย ถึงแม้ว่าแนวโน้มในการหารายได้จะทำได้มากกว่าในกลุ่มแรกก็ตาม แต่ถึงกระนั้นส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีการหนี้สินหรือมีภาระหนี้สินก็เป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย และสำหรับรายที่เป็นหนี้สินในจำนวนที่ค่อนข้างสูงคือประมาณ 120,000 บาทนั้น จะเป็นหนี้สินที่กู้มาเพื่อลงทุนทำนา ไม่ใช่หนี้สินที่กู้มาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ในกลุ่มอาชีพซื้บสามล้อถีบนั้ส่วนใหญ่ไม่ติดการพนัน แต่อาจมีการเล่นหวยใต้ดินบ้างงวดละ 40-50 บาท

สภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของกลุ่มอาชีพซื้บสามล้อถีบ ส่วนใหญ่เป็นห้องเช่าซึ่งเป็นลักษณะห้องแถว 1-2 ชั้น สร้างด้วยไม้หรือปูน อัตราค่าเช่าระหว่าง 500-1,000 บาทต่อเดือน ขึ้นอยู่กับสภาพของอาคาร ถ้าราคาค่าเช่าถูกมักจะมีปัญหาหลังคารั่วเวลาฝนตก ปัญหาสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา และสภาพของถนนซอยเข้าสู่บ้านที่มักจะขาดแคลนหรือไม่ได้มาตรฐาน แต่ส่วนใหญ่จะมีความพอใจในสภาพของที่อยู่อาศัยพอสมควรเนื่องจากราคาค่าเช่าถูก และสภาพทั่วไปพออยู่อาศัยได้ นอกจากกลุ่มสามล้อถีบที่อาศัยอยู่ตามห้องเช่าแล้ว ยังมีสามล้อถีบที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากถูกครอบครัวทอดทิ้งหรือมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมห้องที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งคนเหล่านี้จะอาศัยจอดรถหลบนอนอยู่บริเวณตลาดที่เป็นสถานที่ทำงานของพวกเขา โดยจะใช้วิธีถอดเบาะสามล้อออกและขึ้นไปนอนขดบนรถสามล้อโดยไม่มีผ้าห่ม มีเสื้อผ้าประมาณ 2-3 ชุด ซึ่งจะยัดไว้ใต้เบาะสามล้อ เวลาอาบน้ำและซักผ้าจะไปที่บ้านเก่าแก่เจ้าของรถสามล้อ และบางรายจะไปอาบน้ำที่วัด ซึ่งวัดนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งพึ่งพิงยามยากของกลุ่มอาชีพซื้บสามล้อถีบเมื่อไม่สามารถหาเงินได้หรือหาได้ไม่พอก็จะไปอาศัยชั่วคราวที่นั่น

กลุ่มอาชีพซื้บสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่ซื้บสามล้อถีบมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะซื้บมานานกว่า 10 ปี ปัญหาในการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพนี้ส่วนมากจะเป็นปัญหาในการหารายได้ที่ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีมอเตอร์ไซด์รับจ้างเพิ่มมากขึ้น และผู้โดยสารทั่วไปนิยมใช้บริการจากมอเตอร์ไซด์รับจ้างมากกว่า เพราะมีความสะดวกและรวดเร็ว ยกเว้นผู้โดยสารที่มีข้าวของมาก ๆ จึงจะใช้บริการของรถสามล้อ ดังนั้นจึงทำให้รายได้จากการประกอบอาชีพซื้บสามล้อถีบลดน้อยลง นอกจากนี้ผู้ซื้บสามล้อถีบหลายรายยังมีปัญหาอุบัติเหตุในระหว่างที่ซื้บสามล้อ ทำให้ทรัพย์สินโดยเฉพาะอย่างยิ่งรถสามล้อได้รับความเสียหาย และบางครั้งผู้ซื้บซื้หรือผู้โดยสารก็ถึงขั้นได้รับบาดเจ็บ ซึ่งในกรณีเกิดอุบัติเหตุในขณะที่ซื้บสามล้อ เนื่องจากรถสามล้อถีบไม่มีประกันภัยในทุกประเภท ดังนั้น หากผู้ซื้บซื้รถสามล้อเป็นฝ่ายผิด หรือกรณีที่เกิดอุบัติเหตุเป็นฝ่ายผิดแต่หนีไปไม่ยอมรับผิดชอบ ทำให้สามล้อจะต้องรับผิดชอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นเอง ซึ่งยิ่งเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้พวกเขามากขึ้น โดยจะต้องเสียทั้งเงินทองและเวลาในการทำมาหากิน

ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มอาชีพข้ามสามลัทธินั้น ได้มีอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งจะทำให้สภาพชีวิตและวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้เสื่อมโทรมลงไปเรื่อย ๆ โดยปัญหาที่กลุ่มอาชีพข้ามสามลัทธิประสบนั้นสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจของกลุ่มอาชีพข้ามสามลัทธินั้น จะเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากการหารายได้จากอาชีพข้ามสามลัทธิในปัจจุบันนี้ทำได้ยากมากขึ้น ส่งผลให้รายได้ที่ได้รับไม่พอใช้จ่ายและไม่เพียงพอที่จะจุนเจือครอบครัว ทำให้สภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวมีความยากลำบาก อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการประหยัด ไม่ใช้จ่ายในช่วงที่เงินไม่พอหรืออาจยอมอด บางรายต้องไปขอข้าวัดกินในช่วงที่ไม่มีเงิน ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ต้องการเป็นหนี้ จึงไม่ต้องการไปหยิบยืมหรือไปกู้เงินจากคนอื่นเพื่อนำมาใช้จ่าย ซึ่งก็รวมไปถึงเงินกู้ยืมจากโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐด้วย ไม่ว่าจะเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน หรือเงินให้กู้ยืมของธนาคารออมสิน เพราะนอกจากไม่ต้องการเป็นหนี้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าจะกู้มาลงทุนอะไร และยังเกรงว่าจะไม่สามารถหาเงินมาใช้นี้ได้ ซึ่งการที่กลุ่มอาชีพข้ามสามลัทธิส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ค่อนข้างมาก ทำให้อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของตนเองและสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะบุตรหลานที่อยู่ในวัยศึกษาซึ่งกำลังมีพัฒนาการทางด้านสมอง รวมไปถึงเงินทองที่จะนำมาใช้เป็นทุนการศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะไม่สามารถให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่บุตรหลานได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายประจำวันอยู่แล้ว และส่วนใหญ่จะไม่มีเงินออม

2. ปัญหาด้านสุขภาพ

จากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากขาดแคลนต้องอดมื้อกินมื้อ และต้องอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ไม่ค่อยถูกหลักสุขอนามัยนัก บางรายอาศัยหลบนอนอยู่บนสามลัทธิ โดยไม่มีผ้าห่มสำหรับให้ความอบอุ่น ทำให้ผู้ข้ามสามลัทธิและสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพ อาทิ โรคกระเพาะอาหาร เป็นลมบ่อย ปวดท้อง ปวดหลัง เป็นนิ่ว เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ไม่มีสวัสดิการในการรักษาพยาบาล อาทิ บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค เนื่องจากส่วนมากจะมีทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัด ทำให้ไม่สะดวกที่จะกลับไปทำบัตรหรือกลับไปรักษาตัวเมื่อเจ็บป่วย และมีบางส่วนที่ไม่ยอมทำบัตรเพราะไม่เชื่อว่า 30 บาทจะรักษาทุกโรคได้จริง บางส่วนมองว่าผู้ถือบัตรจะได้รับการบริการที่ดีโดยคุณภาพจึงไม่อยากทำบัตร

3. ปัญหาคอปรครัว

กลุ่มอาชีพข้ามสามลัทธิจำนวนมากที่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว และบางรายมีปัญหาจนถึงขั้นต้องแยกกันอยู่หรือต้องหย่าร้างกับภรรยา ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยาก และการที่ผู้ข้ามสามลัทธิไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ทำให้ผู้ประกอบอาชีพนี้ต้องแยกออกมาอยู่ตาม

ล่ำพั่ง ซึ่งก่อให้เกิดสภาพชีวิตที่อ้างว้าง เจ็บเหงา ขาดคนดูแลเอาใจใส่ ใช้ชีวิตแบบอยู่ไปวัน ๆ หากเงินมาได้ก็จะนำไปซื้อบุหรี่ ซื้อเหล้ากินจนหมด ซึ่งปัญหาความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวในชีวิตนี้ ได้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพซัฟสามล้อถีบ ที่ต้องจากครอบครัวที่อยู่ต่างจังหวัดเพื่อมาทำมาหากินในจังหวัดชลบุรีเช่นกัน แต่ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้พวกเขาต้องมีสภาพชีวิตที่เปลี่ยนไปเหมือนกับกลุ่มแรก

4. ปัญหาในการเข้าถึงบริการของรัฐ

กลุ่มผู้ซัฟสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรีเกือบทั้งหมดไม่เคยได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากภาครัฐและองค์กรของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัดที่เข้ามาทำกินในจังหวัดชลบุรี โดยที่ไม่ได้ย้ายสำเนาทะเบียนบ้านตามมาด้วย อีกทั้งบางรายยังไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ทำให้โอกาสในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของภาครัฐทำได้ยากขึ้น อาทิ สวัสดิการในการรักษาพยาบาลตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งปัญหาที่กลุ่มอาชีพซัฟสามล้อถีบได้ประสบ และต้องการให้หน่วยงานของภาครัฐและองค์กรของเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ได้แก่

- การช่วยเหลือในการจัดหาอาชีพใหม่ที่มีรายได้และความมั่นคงมากกว่าปัจจุบัน
- การช่วยเหลือในการส่งเสริมอาชีพให้กับภรรยาและสมาชิกในครอบครัวเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว
- การอนุรักษ์อาชีพซัฟสามล้อถีบให้คงอยู่ต่อไปได้ โดยการพัฒนารายได้ และคุณภาพชีวิตให้กับผู้ประกอบอาชีพนี้
- การจัดหาสามล้อถีบให้แก่ผู้ซัฟสามล้อถีบที่ยังไม่มีรถสามล้อเป็นของตนเอง
- การให้ความช่วยเหลือในด้านสวัสดิการการรักษาพยาบาล สำหรับผู้ที่ไม่มีสำเนาทะเบียนบ้านในจังหวัดชลบุรี ทำให้ไม่สามารถทำบัตรทอง 30 บาทที่จังหวัดชลบุรี เพื่อที่ในยามเจ็บป่วยจะสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลในจังหวัดชลบุรีได้
- การให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินกู้ยืมเพื่อนำไปใช้จ่ายในช่วงที่ครอบครัวเกิดความขาดแคลน
- การให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุนการศึกษาแก่นุตรหลาน เนื่องจากในทุกวันนี้ครอบครัวของผู้ที่มีอาชีพซัฟสามล้อถีบ ส่วนใหญ่จะมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายภายในครอบครัว ดังนั้นจึงไม่มีรายได้พอที่จะนำมาใช้สนับสนุนการศึกษาของบุตร

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาความยากไร้ของกลุ่มอาชีพซัฟสามล้อถีบในจังหวัดชลบุรี สามารถที่จะสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สภาพชีวิตของกลุ่มอาชีพซัฟสามล้อถีบส่วนใหญ่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งในส่วนของอาหาร การกิน สภาพของที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพอนามัยของร่างกาย ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุฐานะของครอบครัวที่ยากจน และระดับการศึกษาที่ค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากนัก จึงต้องมาทำอาชีพซัฟสามล้อถีบ ซึ่งในสมัยก่อนที่ผู้ซัฟสามล้อถีบยังอายุน้อย ร่างกายยังแข็งแรงอยู่ ในช่วงนั้นรายได้จากการซัฟสามล้อถีบค่อนข้างดี ดังนั้นส่วนใหญ่จึงทำอาชีพนี้มาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันนี้มีมอเตอร์ไซด์รับจ้างเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้จากการซัฟสามล้อลดลง เพราะคนส่วนมากนิยมไปใช้บริการมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เนื่องจากสะดวกและรวดเร็วกว่า ซึ่งจากรายได้ที่ลดลงจนไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในครอบครัว ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของชีวิตที่ตกต่ำลงด้วย

กลุ่มอาชีพซัฟสามล้อถีบกำลังประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้สภาพชีวิตและวิถีชีวิตของพวกเขาตกต่ำลง โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอาชีพนี้ ได้แก่

- 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว
- 2) ปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากมีรายได้น้อยทำให้คุณภาพและปริมาณของอาหารที่รับประทานไม่พอเพียง ที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขอนามัย การดูแลสุขภาพร่างกายไม่ดี ทำให้กลุ่มอาชีพนี้ส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพ
- 3) ปัญหาครอบครัว เนื่องจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก และการที่ไม่มีเวลาให้ครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว ซึ่งนำไปสู่การแยกกันอยู่และการหย่าร้าง
- 4) ปัญหาการเข้าถึงบริการของรัฐ เนื่องจากไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีทะเบียนบ้านในจังหวัดชลบุรี ขาดหลักประกัน และขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มอาชีพซัฟสามล้อถีบจะไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยจะพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ การประหยัด ยอมอด ไปขอข้าววัดกิน เมื่อไม่มีเงิน เป็นต้น สำหรับการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพนั้นมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน และมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก

4.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในเรื่องปัญหาในการดำรงชีวิตของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบที่จะประกอบไปด้วย ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากรายได้จากการประกอบอาชีพไม่พอกินพอใช้ และขาดแคลน อุปกรณ์และเครื่องมือในการประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่จะต้องเช่าสามล้อมาขับ นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการขาดแคลนอาหาร และที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก และการไม่มีเวลาให้ครอบครัวและปัญหาในการเข้าถึง บริการของรัฐ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีทะเบียนบ้านในจังหวัดชลบุรี และส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่รู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาในการดำรงชีวิตของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบนั้น เป็นปัญหาพื้นฐานของสภาพความยากจน ตามแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของความยากจน ของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ได้แบ่งปัญหาพื้นฐานของสภาพความยากจนออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหา ความขาดแคลน ปัญหาด้านโรคภัยไข้เจ็บ และปัญหาด้านความไม่รู้

จากผลการศึกษาในเรื่องสภาพชีวิตและสาเหตุของปัญหาชีวิตในกลุ่มอาชีพสามล้อถีบ ซึ่งพบว่า สภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มอาชีพสามล้อถีบค่อนข้างขัดสน มีความเป็นอยู่ที่ไม่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้เนื่องมาจากรายได้ที่ค่อนข้างน้อย ระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ ประกอบกับอายุที่ค่อนข้างมากและ สุขภาพที่ไม่แข็งแรง ทำให้คนเหล่านี้มีโอกาสนในการเลือกประกอบอาชีพได้น้อยมาก แนวทางในการแก้ปัญหา ความยากจนและความด้อยโอกาสดังกล่าว จะต้องแก้ไขที่สาเหตุของปัญหา โดยจะต้องแก้ปัญหาอย่างเป็น ระบบและมีโครงสร้าง ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมือง ตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่มีแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการ

- เสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้คนยากจนได้ก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเอง ได้มากขึ้น
- สร้างโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึงและสามารถใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้
- ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เอื้อต่อการสร้างโอกาสแก่คนยากจน
- ปฏิรูปกฎหมายและปรับปรุงกฎระเบียบให้คนจนได้รับโอกาส สิทธิความเสมอภาค และ ความเป็นธรรม

4.3 ข้อเสนอแนะ

4.3.1 ระดับนโยบาย-

- จากผลการศึกษาที่พบว่าสาเหตุของความยากจนและการด้อยโอกาสนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้น เนื่อง จากการด้อยการศึกษา ดังนั้นรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย จึงควรเร่งขยายโอกาส ทางการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาให้กับคนยากจนและคนด้อยโอกาส

- จากผลการศึกษาที่พบว่า มีคนยากจนและคนด้อยโอกาสอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ อาทิ บริการด้านการรักษาพยาบาลตามโครงการ 30 บาทรักษาได้ทุกโรค ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง การไม่มีสำเนาทะเบียนบ้านในจังหวัดชลบุรี ดังนั้นรัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขจึงควรหามาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือในด้านการรักษาพยาบาลให้กับแรงงานที่มาจากต่างถิ่น รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐด้วยที่ควรผ่อนปรนระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้คนจนและคนด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ง่ายขึ้น

- จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มอาชีพข้ามสามล้อถีบซึ่งเป็นกลุ่มคนยากจนและคนด้อยโอกาสนั้นส่วนใหญ่อพยพมาจากในพื้นที่ชนบทเพื่อเข้ามาทำงานในเขตเมือง ซึ่งการอพยพเข้ามาทำงานในเมืองของคนในชนบทนั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย ดังนั้นรัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรเร่งหามาตรการในการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชนบทมากขึ้น เพื่อลดการอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมือง

4.3.2 ระดับปฏิบัติการ

- สำนักงานแรงงานจังหวัด ควรจัดหางานที่เหมาะสมให้แก่ผู้ข้ามสามล้อถีบที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ รวมทั้งจัดฝึกอบรมในด้านทักษะอาชีพที่เหมาะสมให้

- สำนักงานแรงงานจังหวัดควรร่วมมือกับทางทางท่องเที่ยว เพื่อจัดหารายได้เสริมให้แก่ผู้ข้ามสามล้อถีบที่ยังสมัครใจทำอาชีพนี้ต่อไป โดยการขับรถสามล้อเพื่อรับส่งนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์

- สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหาที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน และพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับที่อยู่อาศัยของผู้ข้ามสามล้อถีบที่ขาดแคลน สาธารณูปโภค รวมถึงการจัดสวัสดิการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น สวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาล การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของกลุ่มอาชีพข้ามสามล้อถีบที่ขาดแคลน

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย , ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 , 2542

กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย , การศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำผังเมืองจังหวัดชลบุรี

กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. การศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำผังภาคและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่
บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก.

ลือชัย จุลาสัย และคณะ , ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือตอนบน , กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลง-
กรณ์มหาวิทยาลัย , 2543

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , แผนงานพัฒนาชนบทปี พ.ศ. 2535.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี , ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2542

ภาคผนวก

กรณีศึกษา

นายแจ่ม กันหา

นายแจ่ม กันหา อายุ 58 ปี เกิดที่เกาะสีชัง ถนนเกาะสีชัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียน เกาะสีชัง ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม 6 คน เป็นชายทั้งหมด อาชีพเดิมของบิดามารดา คือ การออกเรือหาปลาหมึก ปัจจุบันบิดามารดาเสียชีวิตแล้วทั้ง 2 ท่าน นายแจ่มได้แยกครอบครัวมาแต่งงานกับ นางทองใบ สุขประเสริฐ ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ไม่มีบุตรด้วยกัน แต่ทางภรรยา มีลูกติดตามทั้งหมด 4 คน เป็นชาย 2 คน และหญิง 2 คน ซึ่งได้แต่งงานและแยกครอบครัวไปหมดแล้ว ปัจจุบันนายแจ่มอาศัยอยู่กับพี่ชายแค่สองคน พี่ชายเป็นอัมพฤกษ์ช่วงล่างต้องใช้ไม้เท้าในการช่วยเดิน (ไม้เท้าที่ใช้มีผู้บริจาคให้มา) พี่ชายประกอบอาชีพขอทาน โดยขอทานอยู่ที่บริเวณ บางทราย ซ. 9 ออกไปขอทานทุกวันได้เงินประมาณวันละ 100 บาท

เมื่อนายแจ่ม กันหา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้เริ่มประกอบอาชีพออกเรือหาปลาหมึก ร่วมกับบิดามารดา มีรายได้ประมาณ 4,000-5,000 บาท / เดือน จนถึง พ.ศ. 2518 ได้ย้ายมาอยู่ที่สะพาน 4 ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากได้ภรรยาเป็นคนจังหวัดชลบุรี กอปรกับเริ่มเบื่ออาชีพออกเรือหาปลาหมึก เพราะต้องออกทะเลบางครั้งเจอคลื่นลูกใหญ่ และลมพายุพัด ทำให้เกิดอันตรายและเป็นการเสี่ยงชีวิต จึงเปลี่ยนมาทำอาชีพขับสามล้อถีบ ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่สะพานอุทยาน ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากที่อยู่อาศัยเดิมที่คลอง 4 จะมีการถอน เพื่อปลูกสร้างตึกเจ้าของบ้านจึงให้ย้ายออกไป หลังจากที่ย้ายไปอยู่ที่ใต้สะพานอุทยาน ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้ระยะหนึ่งเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ต่ำเวลาฝนตกน้ำจะท่วมและขังอยู่ภายในบ้าน ก่อให้เกิดความรำคาญและความไม่สะดวก จึงย้ายออกไปอยู่ที่ ตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยเข้าไปเช่าที่ได้ทุนบ้านของนางม่วยเพื่อเป็นที่พักอาศัย แต่ก็เกิดปัญหาเมื่อเวลาฝนตกน้ำท่วมพื้นดิน เดินเข้าไม่สะดวก จึงได้ย้ายออกไปอยู่ที่บ้านตามั่ง ใกล้วัดหลวงพ่อโพธิ์ทอง แต่เมื่อย้ายเข้าไปอยู่ได้ไม่นาน เจ้าของบ้านเกิดความไม่พอใจจึงต้องย้ายกลับไปอยู่ที่บ้านนางม่วย ที่ตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เช่นเดิม เพราะน้ำไม่ท่วมแล้ว และต่อมาก็ได้ย้ายมาเช่าอยู่ในที่อยูปัจจุบันนี้

ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนายแจ่มอยู่บ้านเลขที่ (จำไม่ได้) ม. 8 ซ. 8 (บ้านผู้ใหญ่สงค์) ต. บางทราย อ. เมือง จ. ชลบุรี ลักษณะของที่อยู่อาศัย เป็นห้องแถวเก่า ๆ ชั้นเดียว สร้างด้วยไม้เก่า ๆ มีปลวกขึ้น เวลาฝนตกจะมีน้ำรั่วลงมาจากหลังคา ที่เพ็กดังกล่าวต้องจ่ายค่าเช่า 200 บาท/เดือน ไม่รวมค่าไฟฟ้า ซึ่งค่าไฟฟ้าจะตกประมาณเดือนละ 60 บาท ส่วนค่าน้ำไม่ต้องเสียเพราะร่อนน้ำฝนใส่ตุ้มเอาไว้ใช้ โดยส่วนตัวแล้วไม่พอใจกับสภาพที่อยู่อาศัยนี้มากนักเพราะเก่ามาก หลังคามีรอยรั่ว ทำให้เมื่อฝนตกเกิดการรั่วซึมอยู่บ่อย ๆ

นายแจ่มประกอบอาชีพขับสามล้อถีบมา 28 ปีแล้ว สาเหตุที่เลือกทำอาชีพถีบสามล้อเพราะว่าคิดว่า

เป็นงานอิสระ ทำมาหากินง่าย ถ้าเหนื่อยมากก็สามารถพักได้ สามล้อที่ใช้ประกอบอาชีพเป็นสามล้อเช่า โดยเช่าจากอู่รถยนต์ ค่าเช่าวันละ 20 บาท 4 – 5 วันจึงจะนำค่าเช่าไปจ่ายครั้งหนึ่ง (ประมาณ 100 บาท/ครั้ง)

ในการทำงานขับสามล้อแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าเวลา 4.00 น. – 9.00 น. เมื่อได้เงินมากพอควร จึงกลับบ้าน ช่วงบ่าย 13.00 น. – 19.00 น. จึงออกมาขับใหม่ ผู้โดยสารส่วนใหญ่จะเป็นชาประจำ ที่มาจ้างยี่ห้อของ ชื้อกับข้าว ส่วนใหญ่จะจอดรอเพื่อรอให้บริการผู้โดยสารอยู่ที่หน้าตลาดใหม่ พงษ์ศักดิ์ ก่อนทำงานอาจมีการดื่มเหล้าเล็กน้อย ประมาณ 1 เป๊ก นายแจ่มรู้สึกชอบงานที่ทำอยู่ในขณะนี้ จึงไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานอื่น

รายได้ของครอบครัวประมาณ 200 – 250 บาท/วัน(ประมาณ 3,000 – 4,000 บาท/เดือน) ซึ่งเป็นรายได้จากการขอทานของพี่ชายประมาณ 100 บาท / วัน และได้จากการถีบสามล้อของนายแจ่มประมาณ 100 – 150 บาท/วัน ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็น ค่าอาหาร ค่าเช่ารถ ค่าเหล้า และค่ายาทาไขข้อให้พี่ชายซึ่งเป็นอัมพฤกษ์ ในปัจจุบันไม่มีภาระหนี้สิน

นายแจ่มเคยประสบอุบัติเหตุในขณะที่ขับสามล้อถีบโดยโดนรถจักรยานยนต์ขับมาชนเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมาทำให้ล้อรถสามล้อได้รับความเสียหาย ด้านสุขภาพนั้นนายแจ่มป่วยเป็นโรคไต มีอาการหายใจไม่ออก แต่ยังไม่ได้รับการรักษา เนื่องจากไม่มีเงินและยังไม่ได้ทำบัตร 30 บาท พี่ชายที่ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ที่ไขข้อ เคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลชลบุรีเมื่อหลายปีมาแล้ว แต่ไม่ได้รับการรักษาต่อเนื่อง นายแจ่ม ดิดูบุญหรี ดืมสุรา และเคยถูกตำรวจจับข้อหาเมาแล้วอาละวาด

นายแจ่มไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ นายแจ่มจะพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง สำหรับเพื่อนบ้านที่อยู่ในชุมชนมีการพูดคุยและสังสรรค์กันเป็นบางครั้งโอกาส แต่ไม่ได้มีการช่วยเหลือต่อกันมากนัก เพราะส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สิ่งที่นายแจ่มอยากได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ อยากได้รถสามล้อถีบเป็นของตัวเอง และอยากได้รถเข็นชนิดโยกให้พี่ชาย 1 คัน

นายมานะ ตาทอง

นายมานะ ตาทอง อายุ 34 ปี เกิดที่ตำบลศรีโพธิ์ อำเภอบ้านนา จังหวัดอำนาจเจริญ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านกุด ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในละแวกหมู่บ้าน เคยผ่านการฝึกอบรมทางด้านการเกษตร, กลุ่มเยาวชนที่จัดโดยทางอำเภอ และ อาสาป้องกันและพัฒนาตนเอง (อปน.)

นายมานะมีพี่น้องร่วมบิดามารดา 4 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน ปัจจุบันนายมานะแต่งงานกับ นางหม่วย จุฑรัตน์ อายุ 35 ปี มีบุตรด้วยกัน 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน คนโตอายุ 9 ขวบ กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนเล็กอายุ 4 ขวบ ยังไม่ได้เข้าเรียน ภรรยา มีหน้าที่ดูแล ปัจจุบันบิดามารดาของนายมานะเสียชีวิตแล้วทั้งคู่

เดิมนายมานะ ตาทอง ประกอบอาชีพทำนาอยู่ที่บ้านที่จังหวัดอำนาจเจริญ ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 โดนเกณฑ์ทหารไปอยู่ที่ค่ายกำแพงเพชร ตำบลสวนหลวง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นเวลา หลังจากปลดประจำการได้ 2 ปี กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิมประมาณ 2 - 3 ปี จึงได้แต่งงานและย้ายตาม ภรรยาไปอยู่ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ 7 ตำบลหัวเมือง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และได้เริ่มมาอยู่ที่ จังหวัดชลบุรีเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2537 แต่ยังไม่ไป มา ๗ ระหว่างจังหวัดยโสธรกับชลบุรี โดยเมื่อถึงช่วงฤดู ทำนาจะกลับไปทำนาที่จังหวัดยโสธร แต่เมื่อหมดช่วงทำนาแล้วจะกลับมาเก็บสามล้อรับจ้างที่จังหวัดชลบุรี

ระหว่างที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี นายมานะจะมาเช่าบ้านอยู่ที่บ้านเลขที่ 96 ถนนสันติธรรม ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ลักษณะที่อยู่อาศัยดังกล่าวเป็นอาคารไม้เล็ก ๆ ห้องเดียว ไม่มีน้ำประปา ต้องใช้น้ำบ่อ ตัวอาคารเก่ามาก มีปลวกขึ้น หลังคามีรอยรั่วทำให้เกิดน้ำรั่วเวลาฝนตก โดยส่วนตัวแล้วไม่พอใจกับสภาพที่อยู่อาศัยแห่งนี้ โดยอยากให้สภาพที่ถาวรมากกว่านี้

นายมานะประกอบอาชีพขับสามล้อถีบมาประมาณ 7 ปี สาเหตุที่นายมานะเลือกมาทำมาหากินที่ จังหวัดชลบุรีเพราะ คิดว่าสามารถทำมาหากินได้ดีกว่าที่บ้านเกิด เพื่อน ๆ ที่มาทำงานที่จังหวัดชลบุรีกลับไปเยี่ยมบ้านก็บอกว่าชลบุรีสามารถทำมาหากินได้ดี ส่วนสาเหตุที่มาประกอบอาชีพขับสามล้อถีบ เพราะเพื่อน ชวนมาและเป็นอาชีพอิสระ ขึ้นอยู่กับตนเองว่าจะทำงานเมื่อไร ทำให้สามารถใช้เวลารว่างจากช่วงทำนา มาขับสามล้อถีบได้ ซึ่งไม่มีอาชีพอื่นที่เหมาะสมกว่านี้ สามล้อที่ใช้ประกอบอาชีพเป็นสามล้อที่เช่ามาเป็นรายวัน แต่เดิมค่าเช่าวันละ 30 บาท ปัจจุบันขึ้นเป็นวันละ 50 บาท

ในการขับสามล้อถีบนายมานะจะเริ่มงานตั้งแต่ 5.00 น - 19.00 น. ทำงานทุกวันยกเว้นวันที่ไม่สบาย เส้นทางในการขับสามล้อบริเวณตลาดหนองมน ในรัศมีไม่เกิน 1 กิโลเมตรโดยจะไปจอดตรอกผู้โดยสาร อยู่ที่หน้าร้านทองแม่เงินเย็น ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นคนแก่ แม่ค้า ที่มาจ่ายตลาด หรือชนของที่บ้านมาส่งที่ตลาด

รายได้ของครอบครัวประมาณเดือนละ 3,000 - 6,000 บาท โดยรายได้ทั้งหมดมาจากการถีบสามล้อซึ่งเป็นรายได้ตกประมาณวันละ 100 - 200 บาท รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อข้าว กับข้าว บุหรี่

ค่าน้ำค่าไฟ ค่าขนมลูกและหลานไปโรงเรียน และค่าเช่ารถซึ่งรวมรายจ่ายประมาณวันละ 100-200 บาท ถ้าสามารถมีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่นได้นายมานะก็อยากทำงานที่มีความเป็นอิสระ งานอะไรก็ได้ที่สามารถทำไปเรื่อย ๆ ไม่มีคนคุม อย่างเช่นงานประเภทรับจ้างทั่วไป ขุดดิน ขุดต้นไม้

นายมานะมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคประจำตัว แค่อุบบนหรี และดื่มสุราเป็นประจำ ชอบเล่น หว่ยได้ดิน โดยเล่นวันละประมาณ 10-40 บาท สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

ปัญหาที่นายมานะประสบอยู่ในปัจจุบัน คือ ปัญหาหนี้สินที่กู้มาจากกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท) เมื่อ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 จำนวน 5,000 บาท โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี และมีกำหนดใช้คืนในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2545 นายมานะได้แจ้งต่อกองทุนว่าจะกู้ยืมมาเพื่อซื้อข้าวเปลือกมาขาย แต่ปรากฏว่าไม่ได้นำเงินไปซื้อข้าวเปลือกแต่อย่างใดโดยได้นำไปใช้จ่ายในครอบครัวหมดแล้ว แต่นายมานะได้แก้ปัญหานี้โดยพยายามเก็บเงินและส่งคืนตามกำหนดเวลาและไม่กู้ยืมเพิ่มอีก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับค่าเช่ารถสามล้อถีบที่ค่อนข้างแพง อยากให้ลดลงมาบ้าง แต่ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ไม่รู้จะแก้ไขอย่างไร จึงต้องยอมรับสภาพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาไม่มีเงินพอที่จะส่งลูกเรียน และกลัวลูกจบเรียนแล้วไม่มีงานทำอยากให้มีการศึกษาสำหรับลูกและช่วยหางานให้ทำเมื่อลูกสำเร็จการศึกษา

นอกจากเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านจำนวน 5,000 บาทแล้ว นายมานะไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้ารัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือ อยากได้รับความช่วยเหลือในการหาอาชีพเสริมให้กับภรรยา เพื่อจะได้แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายภายในบ้านได้บ้าง ซึ่งปัจจุบันภรรยากำลังหัดเย็บผ้าอยู่ อยากให้มีการอนุรักษ์อาชีพขี้นวดสามล้อถีบ โดยต้องการให้มีคนให้ความสนใจในการให้บริการมากขึ้น

นายแห้ว สุขศร

นายแห้ว สุขศร อายุ 40 ปี เกิดที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ 1 ตำบลห้วย อำเภอนา จังหวัดอุบลราชธานี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านห้วย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน

มีพี่น้องร่วมบิดามารดาจำนวน 7 คน เสียชีวิตไป 1 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 1 คน บิดามารดาประกอบอาชีพทำนา ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วทั้งคู่ นายแห้วได้สมรสกับนางชน ชัยโย อายุ 30 ปี มีบุตรชายด้วยกัน 1 คน อายุ 6 ขวบ ต้องฝากให้คนรู้จักช่วยดูแลโดยจ่ายเงินให้วันละ 20 บาท เนื่องจากภรรยาเป็นแม่บ้านชักรีดอยู่ที่ร้านมูติตา ได้เงินเดือน 3,000 บาท พี่น้องส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาต่อจากพ่อแม่

หลังจากบิดาเสียชีวิต นายแห้ว สุขศร ได้ย้ายจากบ้านเกิดที่จังหวัดอุบลราชธานีมาอยู่ที่ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อมาหางานทำที่ อำเภอสรีราชาซึ่งบิดาเคยมาทำงาน สาเหตุที่ไม่ทำนาอยู่ที่บ้านเกิดเพราะมีพี่น้องทำนากันมากแล้ว จึงมาทำงานรับจ้าง ตัดอ้อย ปลูกอ้อย ปลูกมัน ได้ค่าจ้างวันละ 12 บาท ต่อมาได้แต่งงานย้ายที่อยู่มาอยู่กับภรรยาที่ตำบลหนองปรือ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และได้มาประกอบอาชีพรับจ้างแบกข้าวสารโดยมีที่ทำงานประจำ แต่เนื่องจากหิวเข้าไม่ตี แบกของหนักไม่ได้ จึงต้องเปลี่ยนงาน จึงย้ายที่มาอยู่ที่ ถนนสุขุมวิท ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบันและมาประกอบอาชีพขับสามล้อถีบแทน

ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เป็นบ้านที่ปลูกสร้างเองบนที่ดินที่เช่าจากผู้อื่น จ่ายค่าเช่าที่เดือนละ 60 บาท บริเวณที่ปลูกบ้านเป็นสวนมะพร้าว หลังโรงเรียนพนาทิพย์ ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว หลังคามุงสังกะสี อยู่อาศัยมา 2 เดือนแล้ว รู้สึกพอใจในที่อยู่อาศัยปัจจุบันเพราะเป็นบ้านที่ลงมือปลูกสร้างเอง และได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนและภรรยา

นายแห้วขับสามล้อถีบมานาน 2 เดือน ปัจจุบันนายแห้วขับสามล้อถีบอยู่บริเวณหน้าร้านทอง เขียวตังกี่ เริ่มงานตั้งแต่ 6.00 น. - 17.00 น. โดยจะขับรถไปจอดรอผู้โดยสารที่บริเวณหน้าร้านทอง ซึ่งราคาค่าโดยสารขึ้นอยู่กับระยะทางและการตกลงกับผู้โดยสาร รายได้จากการขับสามล้อประมาณ 100 บาท / วัน สาเหตุที่มาทำอาชีพนี้เพราะเพื่อนที่เป็นคนจังหวัดอำนาจเจริญชวนมา พร้อมทั้งช่วยหารถสามล้อให้ถีบด้วย ถ้ามีโอกาสให้เลือกในการประกอบอาชีพอื่นนายแห้วอยากทำไร่ และรับจ้างขับรถ เพราะเป็นอาชีพที่เคยทำมาก่อน โดยอยากได้ค่าจ้างเป็นรายเดือนประมาณเดือนละ 4,000 บาท

รายได้ในปัจจุบันของครอบครัวทั้งหมดประมาณ 6,000 บาท/เดือน ซึ่งได้มาจากเงินเดือนภรรยา 3,000 บาท และจากการขับสามล้อถีบอีกประมาณวันละ 100 บาท ค่าใช้จ่ายของครอบครัวประมาณ 100 บาท ต่อวัน ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็น ค่ากับข้าว ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าเหล้า ค่านู๋รี่ ปัจจุบันครอบครัวไม่มีภาระหนี้สิน

ปัญหาที่นายแห้วเคยประสบ คือ ประสบอุบัติเหตุในขณะที่ขับสามล้อถีบโดยโดนรถชน ทำให้รถสามล้อได้รับความเสียหาย สำหรับตัวนายแห้วเองไม่มีปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรค